

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА СВІТОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

З Інформаційно-аналітичних
матеріалів до підсумкової
колегії МОН України

Входження України у світовий освітній простір зумовлює не тільки приведення вітчизняних освітніх стандартів, зокрема щодо тривалості здобуття загальної середньої освіти, у відповідність з нормами світового співтовариства, а й забезпечення системи заходів щодо безпосереднього залучення дітей учнівського віку до широкого спектру міжнародних, загальноєвропейських освітніх заходів. Недоліками в освітній діяльності нашої школи є відсутність сформованості в частині випускників належного рівня національної свідомості, достатньої життєвої компетентності, соціального розвитку, необхідної комп'ютерної грамотності, уміння опрацювати інформацію, володіння іноземними мовами, недостатні вміння учнів вільно використовувати здобуті знання для вирішення практичних завдань, аналізу нестандартних ситуацій.

Європейська та світова освітні системи, безумовно, теж мають свої недоліки, водночас, багаті на ефективні принципи, форми, методи, які при диференційованому використанні слугуватимуть розв'язанню таких проблем нашої держави.

Сьогодні в Україні функціонують профільні Центри з світової освітньої інтеграції, які здебільшого працюють як регіональні (міські) заклади.

Відоображаючи європейську спрямованість української освіти, у країні реалізується «Рамкова програма співробітництва у сфері освіти між Міністерством освіти і науки України та Директоратом освіти Ради Європи». Програма зорієнтована на співпрацю за напрямками, в яких Рада Європи має найбільший досвід, та тих, що відповідають політичним і стратегічним цілям України.

Основна мета співпраці з Радою Європи — формування нової генерації молоді, яка, поділяючи цінності демократичного суспільства, поважає культуру, релігію і світосприйняття інших народів, вільно володіє кількома європейськими мовами, що забезпечує основу для динамічного розвитку і самореалізації в освітньому та професійному відношенні на території об'єднаної Європи.

У межах реалізації Програми в галузі освіти для демократичного громадянства й освіти в галузі прав людини в Україні ведеться робота за трьома напрямками, а саме: розвиток та впровадження освітньої політики щодо демократичного громадянства і соціального залучення; нові ролі й компетенції вчителів; демократичне управління освітніми закладами.

У березні 2008 року на засіданні Комітету Ради Європи з питань освіти, згідно з поданою заявкою на проведення аналізу іншомовної освітньої політики, Україна отримала підтвердження про надання експертної оцінки Радою Європи щодо аналізу стану іншомовної політики в системі загальної середньої освіти та вироблення рекомендацій щодо поліпшення якості і практичного спрямування мовної освіти.

Згідно з усталеною процедурою для проведення моніторингу 21 листопада 2008 року Україну з попереднім візитом відвідали Директор мовного відділу Ради Європи — пан Джозеф Шийлз та експерт Ради Європи Майк Байрам. Метою цього візиту була зустріч з керівництвом Міністерства освіти і науки України, експертами, науковцями у сфері іншомовної освіти, вчителями для обговорення питань, щодо проведення цього дослідження.

Експертна допомога передбачає проведення аналізу й узгодження нормативно-правової бази та навчально-методичного забезпечення загальної середньої освіти України в галузі мовної освіти із Загальноєвропейськими стандартами, вимогами та критеріями;

- систематизацію, узагальнення й удосконалення підходів до змісту загальної середньої освіти України у сфері мовної освіти на законодавчому та концептуальному рівнях;
- вироблення рекомендацій щодо шляхів удосконалення професійної компетентності вчителя, поліпшення умов організації навчально-виховного процесу з мовної освіти, впровадження ефективних навчальних та тестових методик, інноваційних освітніх технологій.

Для забезпечення більш комплексного та системного підходу до розвитку політики та практики освіти для демократичного громадянства, їх послідовності та наступності й продовження актуальних напрямів діяльності, основну увагу приділено:

- заходам, спрямованим на впровадження системи забезпечення якості освіти для демократичного громадянства на національному рівні;
- розробленню й розповсюдженню рекомендацій та матеріалів, що сприяють підвищенню обізнаності освітян щодо принципів, цілей і методів освіти для демократичного громадянства й освіти в галузі прав людини в Україні через систему післядипломної педагогічної освіти;
- діяльності щодо запровадження демократичного управління в освіті й школах зокрема.

У межах реалізації Плану Дій Україна — Рада Європи проведено значну роботу, а саме:

- 25—27 вересня 2008 року у смт. Форос (Автономна Республіка Крим) Міністерство освіти і науки України, Департамент освіти Ради Європи разом із Всеукраїнською асоціацією викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова Доба» провели міжнародний семінар на тему: «Нові методи викладання історії у багатокультурному суспільстві»;
- 11 листопада 2008 року на базі Академії педагогічних наук України проведено Міжнародну конференцію «Міжкультурний діалог у сучасній освіті»;
- 18—19 травня 2009 року Міністерством освіти і науки України, Департаментом освіти Ради Європи спільно із НПУ імені М. П. Драгоманова та Всеукраїнською Спільною викладачів суспільних дисциплін і громадянської освіти проведено міжнародний семінар «Базова підготовка вчителів історії до роботи в полікультурному середовищі»;
- 1—2 липня 2009 Міністерством освіти і науки України, Департаментом освіти Ради Європи разом з Київським муніципальним педагогічним університетом було проведено регіональний семінар «Використання мультиперспективності у викладанні історії з позицій примирення та толерантності»;
- 27—28 листопада 2008 року на базі лінгвістичної гімназії № 18 міста Луцька, Волинської області, Міністерством освіти і науки України разом із Управлінням освіти і науки Волинської облдержадміністрації, Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти вчителів та Управлінням освіти Луцької міської ради проведено Всеукраїнський науково-практичний семінар на тему: «Соціокультурний вимір в іншомовній освіті: проект Ради Європи «Освіта для лінгвістичного та культурного розмаїття»»;

• 28—29 квітня 2009 року на базі гімназії № 4 та спеціалізованої школи № 22 міста Чернівців, Міністерством освіти і науки України разом з Управлінням освіти і науки Чернівецької облдержадміністрації, Чернівецьким інститутом післядипломної педагогічної освіти вчителів було проведено Всеукраїнський науково-практичний семінар на тему: «Європейське мовне портфоліо в іншомовній навчальній практиці: проект Ради Європи «Освіта для лінгвістичного та культурного розмаїття»».

Міністерством також реалізується чимало угод та програм з міжнародними організаціями. Серед них:

- Програма INTEL — навчання для майбутнього;
- Загальна Програма Співробітництва між Європейським Союзом та Радою Європи «Заохочення культури прав людини в Україні та на Південному Кавказі»;
- Спільна програма з компанією Microsoft;
- Меморандум з Програмою розвитку ООН;
- Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю з міжнародним благодійним фондом «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД».

11—12 березня 2009 року Міністерством освіти і науки України разом із Міжнародним Альянсом з ВІЛ/СНІД в Україні проведено V Всеукраїнську конференцію «Багатогалузєва стратегія формування здорового способу життя та профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу серед дітей та молоді України». У роботі конференції взяли участь представники обласних управлінь освіти і науки, методисти інститутів післядипломної педагогічної освіти з предмета «Основи здоров'я», відповідальні особи за впровадження програм «Школа проти СНІДу» та «Корисні звички», координатори регіональних центрів моніторингу превентивної освіти, вчителі, студенти педагогічних вищих навчальних закладів, представники Всеукраїнської мережі людей, які живуть з ВІЛ/СНІД. Учасники конференції на пленарному й секційних засіданнях обговорили стратегію і пріоритетні освітні заходи щодо формування здорового способу життя та профілактики ВІЛ-інфікування/СНІДу серед дітей та молоді України в контексті завдань Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфікування, лікування, догляду й підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009—2013 роки.

Для системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників дошкільних і середніх загальноосвітніх навчальних закладів, керівних кадрів освіти з метою вдосконалення підготовки педагогічних працівників з питань ВІЛ-інфекції/СНІДу разом із Всеукраїнською мережею людей, які живуть з ВІЛ/СНІД, розроблено курс «Формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних дітей у системі дошкільної та шкільної освіти».

Успішно є співпраця із зарубіжними колегами за різними напрямками:

- FLEX (Програма обміну майбутніх лідерів), яка спрямована на учнів 9-х класів середніх загальноосвітніх закладів. Фіналісти отримують гранти на 1 рік навчання в середніх загальноосвітніх закладах США та проживання в сім'ях. За час існування програми обміну майбутніх лідерів понад 4000 школярів України відвідали США.
- Проект «EdGATE» — «Освітні ворота», основними завданнями якого є розробка концепції та подальше створення Європейського регіонального коледжу.
- Проект «Європейські студії в школах України», який здійснюється за участю Асоціації керівників шкіл м. Києва та Державного центру громадської освіти землі Баден-Вюртенберг (Німеччина) в рамках Європейського року громадянської освіти.
- Проект «Dreams + Teams» Британської Ради в Україні, спрямований на розвиток лідерських навичок та розуміння інших культур у молоді через залучення її до самостійної організації спортивних заходів та налагодження міжнародних освітніх контактів.
- Проекти Британської Ради в Україні: англійська мова для школярів молодшого віку; незалежне тестування — підготовка фахівців у галузі оцінювання рівнів володіння англійською мовою, розроблення специфікацій тесту, апробація пробних тестових завдань.
- Польсько-українська ініціатива «Разом». У проекті взяло участь більш ніж 500 учнів загальноосвітніх навчальних закладів та вчителів з усієї України. Залучено понад 150 навчальних закладів України та Польщі до реалізації молодіжних обмінів, активізації шкіль-

них європейських клубів, створення міжнародних літніх таборів, підтримки молодіжно-го волонтерського руху, конкурсів юнацької творчості.

- Співпраця з Корпусом Миру США в Україні щодо викладання волонтерами англійської мови у загальноосвітніх навчальних закладах України.

- Програма «Стипендії ім. Фулбрайта» в Україні Інституту міжнародної освіти.

- З ініціативи Міністерства закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина започатковано проект «Школи: партнери майбутнього». Мета проекту — створення мережі із щонайменше 1000 шкіл-партнерів у всьому світі, сприяння євроінтеграційним процесам, підвищення інтересу молоді до вивчення німецької мови, традицій, історії сучасної Німеччини. Гете-Інститутом за підтримки департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України відібрано 15 шкіл-учасників проекту з України. Ними стали: середня загальноосвітня школа I—II ступенів — ліцей № 7 м. Вінниці; Волинська спеціалізована ЗОШ I—III ступенів № 6 з поглибленим вивченням предметів Івано-Франківської області; Криворізький гуманітарно-технічний ліцей № 129 Дніпропетровської області, Львівський навчально-виховний комплекс міжнародних відносин; Маріупольський міський ліцей Донецької області; гімназія № 4 м. Одеси; навчально-виховний комплекс № 12 «школа-ліцей» м. Рівне; Рівненська державна гуманітарна гімназія з поглибленим вивченням іноземних мов, гімназія № 1 м. Суми; Тернопільська класична гімназія; лінгвістична гімназія ім. Т. Г. Шевченка м. Ужгорода; Харківський університетський ліцей Харківської обласної ради; академічний ліцей при Херсонському державному університеті; спеціалізована ЗОШ I—III ступенів № 6 м. Хмельницького; Черкаська гімназія № 31.

Зазначені заклади підтримуються в питаннях організації вивчення німецької мови Гете-Інститутом, забезпечуються сучасними мультимедійними навчальними і країнознавчими матеріалами та всім необхідним обладнанням для занять з німецької мови. Учні цих навчальних закладів матимуть можливість у Німеччині підвищити рівень володіння німецькою мовою, ознайомитися із німецьким культурним середовищем.

- Програма «Викладання німецької мови в Україні» за сприяння Федерального відомства Центральної служби у справах освіти за кордоном Німеччини організовує відрадження німецьких учителів у відібрані українські школи з поглибленим вивченням німецької мови. У таких закладах учнів готують до складання іспиту на німецький мовний диплом II рівня, встановлений Конференцією Міністрів культури. Цей диплом підтверджує, що учні володіють необхідними для навчання в Німеччині знаннями з німецької мови. Українські й німецькі вчителі регулярно беруть участь у різних заходах, спрямованих на підвищення кваліфікації та обміну методично-дидактичним досвідом у викладанні німецької.

Окрім того, за підтримки Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні й активної участі місцевих громад трьох гірських сіл Івано-Франківщини реалізується проект щодо апробації нових моделей дошкільної освіти в умовах сільської місцевості. У рамках цього проекту вже працюють консультативні пункти для батьків. У них можна отримати консультації щодо розвитку дітей дошкільного віку й інформаційні матеріали з питань виховання дітей та підготовки їх до школи.

У рамках програми «Здоров'я і розвиток дітей раннього віку» відповідно до Базової угоди про співпрацю між ЮНІСЕФ та урядом України розпочато роботу з розроблення стандартів розвитку дітей раннього віку.

Постійно розширюється співпраця міністерства з громадськими та благодійними організаціями, програма яких спрямована на профілактику ВІЛ-інфікування. Так, у 2009 році налагоджено співпрацю з Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда — Україна», Всеукраїнським громадським центром «Волонтер», Всеукраїнським громадським дитячим рухом «Школа безпеки», міжнародною організацією ЕКПАТ.

Актуальною є співпраця з питань виховання учнівської молоді. У минулому навчальному році за сприяння Програми рівних можливостей ПРООН відбувся навчальний тренінг-семинар з питань гендерної рівності.

За сприяння Посольства України у Королівстві Швеція було організовано зустріч з працівниками Агенції розвитку шкіл. Швецькі колеги поділилися досвідом профі-

лактинчної роботи з питань подолання проявів насильства та злочинності серед учнів навчальних закладів Швеції.

За підтримки Швейцарської агенції з питань розвитку і співробітництва вивчено механізм роботи Швейцарської моделі профілактики підліткової злочинності від федерального до місцевого рівня.

У рамках співпраці Міністерства освіти і науки України з Міжнародною організацією праці реалізується чимало інформаційно-освітніх заходів з питань використання найгірших форм дитячої праці, протидії торгівлі дітьми, сексуальній експлуатації, інших форм жорстокого поводження з ними.

Також Міністерство освіти і науки України підтримує розширення ділових контактів із багатьма урядовими і неурядовими організаціями, програмами і фондами, такими як: Європейський Союз, Європейський фонд освіти, Рада Європи, ЮНЕСКО, Британська рада, Інформаційне агентство США, Корпус Миру, Айрекс, Німецька служба академічних обмінів (ДААД), Фонд Фулбрайта, «Відродження», Французький культурний центр, Німецький культурний центр, товариство Карла Дуйсберга, Канадське агентство з міжнародного розвитку, програмами «Темпус», «Зігмунда Маскі», «Шкільні обміни», АКСЕЛЗ та ін. В Україні працює 12 кафедр ЮНЕСКО.

Розширено мережу асоційованих шкіл ЮНЕСКО в Україні (до 61 навчального закладу). Вони беруть активну участь у реалізації різних проєктів у рамках програмної діяльності ЮНЕСКО. Серед них найбільш вагомі міжнародні проєкти: «Охорона всесвітньої культурної спадщини», «Превентивна освіта проти СНІДу», «Голубий Дунай», «Діалог культур і цивілізацій», «Охорона довкілля», «Міжнародний діалог» та інші. Сьогодні Проєкт асоційованих шкіл ЮНЕСКО — високоєфективна і виняткова мережа закладів, діяльність якої спрямована на посилення гуманістичних, етичних, культурних і міжнародних аспектів освіти.

Міністерство освіти і науки України бере активну участь у реалізації спільної Програми співробітництва між Європейською Комісією і Радою Європи щодо зміцнення демократичної стабільності в Україні, планом заходів якої передбачено проведення семінарів, круглих столів з питань освіти, вивчення історії освіти національних меншин.

Протягом 2008 року здійснено заходи щодо прийому в Міністерстві освіти і науки України майже 50 делегацій міністерств освіти і науки зарубіжних країн, представників дипломатичних місій зарубіжних країн, акредитованих в Україні, а також щодо участі делегацій Міністерства освіти і науки України в міжнародних заходах, що проводилися під егідою ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського Союзу.

Значна увага приділяється реалізації Державної цільової програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008—2011 роки, котра передбачає:

- підвищення рівня поінформованості громадськості про пріоритети, стан виконання поточних завдань, перспективи реалізації державної політики європейської інтеграції та співпраці з ЄС і Радою Європи в різних сферах;
- підвищення рівня обізнаності громадян про можливості, що існують у рамках співпраці з ЄС та Радою Європи;
- підвищення рівня обізнаності громадян про європейські цінності, стандарти, досвід проведення реформ та критерії членства в ЄС.

Розвиток співпраці з міжнародними організаціями, участь у міжнародних програмах і проєктах — важливий напрям здійснення євроінтеграційного процесу України. Забезпечення повноправного представництва нашої держави в міжнародних форумах, програмах, що проводяться під егідою міжнародних організацій, дає змогу підтверджувати високий престиж української освіти, набувати досвіду для впровадження подальших реформ структурного характеру і нових інформаційних технологій в освіті, вихованні української молоді, формуванні нових світоглядних засад сучасного навчального процесу.